

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

PL. ÚS 8/97

Ústavný súd Slovenskej republiky v pléne zloženom z predsedu JUDr. Milana Čiča a zo sudcov JUDr. Júliusa Černáka, JUDr. Anny Danielčákovej, JUDr. Ľubomíra Dobríka, JUDr. Jána Drgonca, JUDr. Jána Klučku, JUDr. Viery Mrázovej, JUDr. Štefana Ogurčáka, JUDr. Richarda Rapanta a JUDr. Tibora Šafárika na verejnom zasadnutí 18. júna 1998 prerokoval návrh generálneho prokurátora Slovenskej republiky vo veci súladu ustanovenia § 366 ods. 2 a ustanovenia § 367 Trestného poriadku s čl. 1, čl. 2 ods. 2, čl. 12 ods. 1, čl. 13 ods. 3, čl. 47 ods. 3 a čl. 102 písm. i) Ústavy Slovenskej republiky a 24. júna 1998 takto

r o z h o d o l :

1. Ustanovenie § 366 ods. 2 a ustanovenie § 367 zákona č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (Trestný poriadok) v znení neskorších predpisov, **n i e s ú v s ú l a d e** s čl. 102 písm. i) v spojení s čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Vo zvyšnej časti návrhu **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 25. júna 1997 doručený návrh generálneho prokurátora Slovenskej republiky na vyslovenie nesúlady ustanovenia § 366 ods. 2 a ustanovenia § 367 zákona č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (Trestný poriadok) v znení neskorších predpisov s čl. 1 a čl. 2 ods. 2, čl. 12 ods. 1, čl. 13 ods. 3, čl. 47 ods. 3 a čl. 102 písm. i) Ústavy Slovenskej republiky.

Plénum ústavného súdu dňa 23. júla 1997 rozhodlo na neverejnom zasadnutí o prijatí návrhu generálneho prokurátora Slovenskej republiky.

Predseda ústavného súdu požiadal o písomné stanovisko k návrhu Národnú radu Slovenskej republiky dňa 2. októbra 1997. Národná rada Slovenskej republiky sa k návrhu nevyjadrila. Zástupca JUDr. D. M. sa nezúčastnil verejného pojednávania, ktoré sa uskutočnilo 18. júna 1998.

Navrhovateľ a na verejnom zasadnutí pléna ústavného súdu zastupoval JUDr. I. M., námestník generálneho prokurátora Slovenskej republiky. Zotrval na písomných stanoviskách a v priebehu ústneho pojednávania tieto viackrát potvrdil a spresnil.

Odôvodnenie ústavný súd rozdelil do niekoľkých častí. V prvej časti odôvodnenia tohto nálezu (označenej I.) ústavný súd reprodukuje podstatné časti návrhu generálneho prokurátora Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“), ako aj stanovisko prezidenta Slovenskej republiky (ďalej len „prezident republiky“) k návrhu.

V druhej časti odôvodnenia (označenej II.) sú zhrnuté podstatné argumenty navrhovateľa spolu s ich právnym rozborom a s dôvodmi, ktoré ústavný súd viedli k výroku rozhodnutia o nesúlade ustanovenia § 366 ods. 2 a ustanovenia § 367 Trestného poriadku s Ústavou Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“).

I.

Obsah návrhu na začatie konania o súlade ustanovenia § 366 ods. 2 a ustanovenia § 367 Trestného poriadku s Ústavou Slovenskej republiky

Navrhovateľ (generálny prokurátor Slovenskej republiky) uvádza, že podľa čl. 102 písm. i) Ústavy Slovenskej republiky len prezident je oprávnený udeľovať amnestiu, odpúšťať a zmierňovať tresty uložené trestnými súdmi a nariaďovať, aby sa trestné konanie nezačínalo, alebo aby sa v ňom nepokračovalo, a zahladzovať tresty.

Zakotvenie tohto oprávnenia prezidenta do ústavy považuje navrhovateľ ako výraz výnimočnosti konania o žiadosti o milosť, a to najmä z hľadiska vecného dopadu tohto konania na procesné i hmotnoprávne postavenie osoby, ktorej sa dotýka. V nadväznosti na kompetencie má konkrétny štátny orgán presne určené oprávnenia a povinnosti konať v neurčitom počte konkrétnych prípadov, t.j. má svoju príslušnosť na konanie.

Kompetencia vychádza z hmotnoprávneho vzťahu štátneho orgánu k veci a príslušnosti z procesného vzťahu k veci. Takýmto istým spôsobom je vymedzené i postavenie prezidenta republiky v ústave, i keď možno považovať jeho postavenie za špecifické.

V ďalšej časti navrhovateľ rozdeľuje kompetencie na upravené priamo v Ústave Slovenskej republiky a ostatné kompetencie, ktoré vyplývajú zo zákonov alebo na ich základe vydaných právnych predpisov.

Kompetencie prezidenta republiky vyplývajúce z čl. 102 ústavy považuje navrhovateľ za jeho výlučné ústavné kompetencie, ktoré nemožno preniesť na iný štátny orgán bez zvolenia ústavy (napr. čl. 102 písm. h) ústavy).

V súvislosti s čl. 102 písm. i) ústava vidí možnosť realizácie tohto oprávnenia prezidenta republiky iným subjektom iba v prípade podľa čl. 105 ods. 1 ústavy.

Rozhodnutie považuje za autoritatívny a záväzný prejav vôle štátneho orgánu. Rozhodnutie musí byť vydané vždy orgánom k tomu zákonom povolaným (kompetentným a príslušným) a musí spĺňať ďalšie podmienky stanovené právnym poriadkom.

Gramatickým výkladom čl. 102 písm. i) ústavy dospel navrhovateľ k záveru, že prezident republiky je výlučne oprávnený rozhodnúť iba kladne o žiadosti o milosť. K takémuto výkladu zvädzajú podľa navrhovateľa slovné výrazy ako „udeľuje, odpúšťa, zmierňuje, nariaďuje, aby sa nezačínalo, alebo nepokračovalo, a zahládza tresty“.

Konštrukcia vymedzenia kompetencie štátnych orgánov v našom právnom poriadku je podľa názoru navrhovateľa budovaná na ich pozitívnom vymedzení, t.j. vychádza sa z kladného rozhodovania vo veci samotnej, pričom nepochybuje o autonómii rozhodovania štátneho orgánu i záporne, t.j. návrhu nevyhovieť.

Rozhodovanie a rozhodnutie je výsledok procesu, ktorého obsahom je vyhodnocovanie konkrétnych skutkových i právnych okolností vedúcich ku konkrétnym skutkovým, ako i právnym záverom. Rozhodovanie je výrazom a výsledkom kompetencie ako celku, t. j. ako právo rozhodnúť kladne - vyhovieť žiadosti, tak aj právo rozhodnúť záporne - žiadosť zamietnuť.

Podľa názoru navrhovateľa, kompetenciu, ktorou disponuje konkrétny štátny orgán, možno čiastočne alebo úplne preniesť na iný subjekt. Takýto presun sa musí však uskutočniť spôsobom *lege artis* a za dodržania zásady, že do právnej normy na určitej úrovni možno zasiahnuť iba právnou normou tej istej alebo vyššej právnej sily, t.j. zákonné obmedzenie základných práv a slobôd u všetkých porovnateľných prípadov musí spĺňať rovnaké podmienky (čl. 13 ods. 3 ústavy). Navrhovateľ sa odvoláva na uznesenie ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 22/95 z 26. septembra 1995. Podľa tohoto uznesenia Ústava Slovenskej republiky presne upravuje tie druhy ústavných právomocí, ktoré prezident republiky môže preniesť na iný štátny orgán,

prípadne ústavných činiteľov, alebo ktoré za neho vykonáva ex constitutione iný štátny orgán Slovenskej republiky za splnenia ústavou určených podmienok. Ich určením ústava súčasne vylučuje, aby prezident všetky ďalšie ústavné právomoci mohol vykonať inak ako osobne.

Oprávnenie prezidenta republiky vyplývajúce z ustanovenia § 366 ods. 2 Trestného poriadku je podľa názoru navrhovateľa v rozpore s čl. 1, čl. 2 ods. 2 a čl. 13 ods. 3 v spojení s čl. 102 písm. i) ústavy z toho dôvodu, že mu formou zákona dáva oprávnenie preniesť svoju výlučnú ústavnú kompetenciu na iný štátny orgán.

Konanie o žiadosti o milosť je špecifickým konaním procesne upraveným v Trestnom poriadku.

Podľa čl. 47 ods. 2 ústavy, každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom.

Z čl. 47 ods. 3 ústavy vyplýva, že všetci účastníci sú si v konaní podľa odseku 2 rovní.

Rovnosť ľudí v dôstojnosti i právach vyplýva i z čl. 12 ods. 1 ústavy v nadväznosti na čl. 13 ods. 3 ústavy podľa ktorého, zákonné obmedzenia základných práv a slobôd musia rovnako platiť pre všetky prípady, ktoré spĺňajú ustanovené podmienky.

Rovnosť účastníkov v konaní neznamena iba rovné postavenie, t.j. možnosť využitia všetkých práv účastníkmi konania v tom istom konaní.

Táto ústavná zásada znamená, že vo všetkých vecne rovnakých prípadoch sa bude k účastníkom konania pristupovať rovnako.

Navrhovateľ sa v uvedenej otázke odvoláva na nález ústavného súdu č. 286/1996 Z. z. z 28. 8. 1996 (údaj je nesprávny, správny dátum je 12. 9. 1996).

Zo zásady rovnosti vyplýva i právo účastníka, aby o jeho veci rozhodol (či už kladne alebo záporne) kompetentný subjekt (čl. 47 ods. 2 ústavy), a ak je kompetencia rozdelená medzi viaceré subjekty, aby takéto rozdelenie kompetencií spĺňalo ústavnú zásadu zakotvenú v čl. 13 ods. 3 ústavy. Prenesenie kompetencie podľa názoru generálneho prokurátora v konečnom dôsledku narušuje ústavnú zásadu rovnosti účastníkov (čl. 47 ods. 3 ústavy) aj preto, lebo v situácii, keď právny poriadok ani príkladmo neustanovuje podmienky pre udelenie, či neudelenie milosti (teda pre posúdenie opodstatnenosti žiadosti o milosť), každý kompetentný subjekt rozhoduje na základe svojej vnútornej úvahy a vlastného presvedčenia. Samotná táto skutočnosť so zreteľom na rôznosť a počet kompetentných subjektov predurčuje nerovnaké pristupovanie k účastníkom konania a ich žiadostiam.

Podľa názoru navrhovateľa všetky vyššie uvedené úvahy sa v plnom rozsahu vzťahujú na konanie o žiadosti o milosť. V prípade, že bude žiadosť o milosť považovať za bezdôvodnú v zmysle § 367 Trestného poriadku a na jeho základe vydaného rozhodnutia prezidenta republiky z 3. mája 1993, má právo žiadosť zamietnuť vždy prezident republiky, ale s výnimkami ním určenými taktiež aj generálny prokurátor alebo minister spravodlivosti. V prípade, že generálny prokurátor alebo minister spravodlivosti v rozsahu svojho oprávnenia zvažia, že žiadosť nie je bezdôvodná, nemôžu jej vyhovieť, ale túto predkladajú na rozhodnutie prezidentovi republiky, ktorý žiadosť opätovne posúdi a rozhodne o nej nezávisle na názore generálneho prokurátora alebo ministra spravodlivosti. V žiadnom právnom predpise nie je pritom vymedzený pojem „bezdôvodná žiadosť o milosť“.

V konaní o žiadosti o milosť teda kladné rozhodnutie o udelení milosti, zákon v súlade s ústavou zveruje výlučne prezidentovi Slovenskej republiky. Záporné rozhodnutie, ktorým sa bezdôvodná žiadosť o milosť zamietajú, zákon v rozpore s ústavou zveruje však aj generálnemu prokurátorovi a ministrovi spravodlivosti. Obidve rozhodnutia majú závažné dôsledky na účastníka, ktorého sa týkajú. V

případe rozhodnutia o zamietnutí žiadosti toto môže byť vydané bez možnosti participácie ústavou výlučne určeného subjektu na rozhodovanie v tejto veci.

Vychádzajúc z uvedených skutočností je ustanovenie § 366 ods. 2 a ustanovenie § 367 Trestného poriadku v rozpore s čl. 1 a čl. 2 ods. 2, čl. 12 ods. 1, čl. 13 ods. 3 a čl. 47 ods. 3 ústavy v spojení s čl. 102 písm. i) ústavy.

Ako dôkazy generálny prokurátor uvádza:

- Ústavu Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb.,
- Zákon č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (Trestný poriadok) v znení neskorších predpisov,
- Rozhodnutie prezidenta Slovenskej republiky z 3. mája 1993, ktorým splnomocnil generálneho prokurátora SR a ministra spravodlivosti SR, aby v rozsahu svojich právomocí vykonávali konanie týkajúce sa žiadosti o milosť a bezdôvodné žiadosti zamietali.

Obsah vyjadrenia prezidenta Slovenskej republiky **k návrhu generálneho prokurátora**

Prezident republiky na výzvu predsedu ústavného súdu predložil vyjadrenie, podľa ktorého § 366 ods. 2 a § 367 Trestného poriadku sú v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, vrátane jej čl. 1 a čl. 2 ods. 2, čl. 12 ods. 1, čl. 13 ods. 3, čl. 47 ods. 3 a čl. 102 písm. i).

Podľa názoru prezidenta republiky je nepochybné, že ustanovenie čl. 102 písm. i) ústavy dáva právo udeľovať milosť iba prezidentovi republiky, a že túto, ústavou zverenú výlučnú kompetenciu, nie je možné zákonom delegovať na iný orgán (čl. 1, čl. 2 ods. 2 ústavy). Citované ustanovenia Trestného poriadku však kompetenciu udeľovať milosť nedelegujú.

Na základe ustanovení § 366 ods. 2 a § 367 Trestného poriadku a rozhodnutia prezidenta z 3. mája 1993 nie je generálny prokurátor ani minister spravodlivosti

podľa názoru prezidenta oprávnený udeliť milosť, ale iba vykonať potrebné úkony a bezdôvodnú žiadosť zamietnuť.

O delegáciu by podľa jeho názoru išlo vtedy, ak by generálny prokurátor, resp. minister spravodlivosti, mohol nielen bezdôvodnú žiadosť zamietnuť, ale aj žiadosť, ktorú považuje za dôvodnú, vybaviť kladne, t.j. milosť udeliť.

K názoru generálneho prokurátora, že rozhodovanie je výrazom kompetencie ako celku, t.j. rozhodovaním pozitívnym aj negatívnym uviedol, že takýto postup by vyžadoval splnenie dvoch podmienok a to:

- a) aby Trestný poriadok výslovne neoprávňoval generálneho prokurátora, resp. ministra spravodlivosti iba na negatívne rozhodnutia,
- b) ak by ústava dávala žiadateľovi nárok, aby mu bola udelená milosť, ak spĺňa ustanovené predpoklady.

V danom prípade nie je splnená ani jedna z týchto dvoch podmienok.

Na základe oprávnenia daného ustanovením čl. 102 písm. i) ústavy, môže prezident republiky rozhodnúť pozitívne i negatívne, pričom jeho postup ústava bližšie nekonkretizuje a ani Trestný poriadok ho neupravuje. Jediné ustanovenie, ktoré prezidenta republiky zaväzuje, je obsiahnuté v jeho sľube zachovávať i obhajovať ústavu a ostatné zákony a konať v záujme občanov.

Z uvedeného vyplýva, že prezident republiky môže v konkrétnej veci rozhodnúť pozitívne aj negatívne. Ak rozhodne pozitívne, rozhoduje podľa čl. 102 písm. i) ústavy. Ak rozhodne negatívne, nerozhoduje formálne podľa čl. 102 písm. i) ústavy ale tak, že svoju ústavnú právomoc nevyužije.

Naproti tomu generálny prokurátor, resp. minister spravodlivosti, môže podľa ustanovenia § 366 ods. 2 Tr. por. rozhodnúť iba negatívne. Z ústavy ani z Trestného poriadku nevyplýva žiadateľovi nárok na pozitívne rozhodnutie prezidenta republiky. Ak podľa čl. 102 písm. i) ústavy prezident republiky môže, ale nemusí, udeliť milosť,

nie je splnená ani jedna z dvoch súčasne potrebných podmienok na to, aby sa výlučná kompetencia rozhodnúť pozitívne považovala súčasne aj za výlučnú kompetenciu rozhodnúť negatívne.

Rovnaký záver vyplýva aj z gramatického výkladu čl. 102 písm. i) ústavy.

Ak by citované ustanovenie zakladalo nielen výlučnú pozitívnu, ale aj výlučnú negatívnu kompetenciu, muselo by byť formulované tak, že prezident „rozhoduje o žiadostiach o milosť“. Taká formulácia v ustanovení čl. 102 písm. i) ústavy nie je.

Konštatuje, že Kancelária prezidenta má len obmedzené právomoci ako vo veci postupovať, pretože nie je ústredným orgánom štátnej správy.

V historickom vývoji trestného práva na našom území poukazuje prezident na to, že obdobné ustanovenia § 366 ods. 2 a § 367 súčasného Trestného poriadku obsahovali všetky trestnoprávne zákony platné u nás od r. 1918. Líšili sa iba v tom, ktorý orgán na zamietanie nedôvodných žiadostí splnomocňovali. Odvoláva sa na prácu E. Sobotu a kol. „Československý prezident republiky“, Praha 1934, str. 434, 436.

Obdobné právne úpravy platia aj v iných štátoch. Z uvedeného dospel k záveru, že ustanovenia § 366 ods. 2 a § 367 Trestného poriadku sú v súlade s ustanoveniami čl. 1 a čl. 2 ods. 2 a čl. 102 písm. i) ústavy.

Citované ustanovenia Trestného poriadku sú v súlade aj s ustanoveniami čl. 12 ods. 1, čl. 13 ods. 3 a čl. 47 ods. 3 ústavy, pričom nemožno považovať za porušenie rovnosti skutočnosť, že na negatívne posúdenie veci sú splnomocnené dva subjekty, ani to, že podmienky udelenia alebo neudelenia milosti nie sú vymedzené.

Dva orgány majú určite lepšie predpoklady na súladné posudzovanie toho, či ide o bezdôvodnú žiadosť, ako napr. iné orgány štátnej správy vo veciach sociálnych.

Okrem toho postup generálneho prokurátora a ministra spravodlivosti zjednocuje rozhodovanie prezidenta republiky jednak vo veciach, ktoré oni nepovažujú za bezdôvodné, jednak vo veciach, v ktorých si prezident republiky rozhodovanie vyhradil.

Obsah vyjadrenia predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky
k návrhu generálneho prokurátora

Predseda ústavného súdu vyžiadal k veci stanovisko predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorý v stanovisku uviedol, že právo prezidenta republiky udeľovať milosť v zmysle ustanovenia § 366 ods. 1 Tr. por. je zakotvené v čl. 102 písm. i) Ústavy Slovenskej republiky.

Toto oprávnenie umožňuje prezidentovi republiky:

- a) odpúšťať a zmierňovať tresty uložené súdom (agraciácia),
- b) nariadovať, aby sa trestné konanie nezačalo, alebo aby sa v ňom nepokračovalo (abolícia),
- c) zahladzovať tresty, resp. odsúdenie (rehabilitácia).

Milosť v širšom slova zmysle môže prezident udeliť buď individuálnym aktom na podklade žiadosti, ale aj bez žiadosti vo vzťahu ku konkrétnej osobe, alebo hromadným aktom, tzv. amnestiou (ustanovenie § 368 Tr. por.), ktorá sa vzťahuje na bližšie neurčený okruh odsúdených, resp. obvinených osôb vymedzený spravidla druhom trestu, jeho dĺžkou, zavinením pri trestnom čine a pod.

Rovnako pri individuálnom, ako i pri hromadnom akte ide vždy o kladné rozhodnutia. Túto právomoc prezident republiky nemôže delegovať na iný orgán.

Podľa čl. 101 ods. 1 ústavy hlavou Slovenskej republiky je prezident. Tento článok zakotvil v ústave dominantné postavenie prezidenta medzi ústavnými činiteľmi.

To nepochybne znamená, podľa predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, že prezident republiky je oprávnený zmocniť iný štátny orgán na vykonanie čiastkových alebo úplných úkonov súvisiacich s výkonom právomocí prezidenta, ktoré vyplývajú z rozsahu uvedeného v čl. 102 písm. a) až r) ústavy, ale len tam, kde je osoba prezidenta zastupiteľná.

Konanie o žiadosti o individuálnu milosť môže prezident vykonať celé sám, alebo môže podľa svojej úvahy doplniť predchádzajúce výsledky prešetrenia, ktoré vykonal minister spravodlivosti, resp. generálny prokurátor (podľa ustanovenia § 366 ods. 2 Tr. por.).

Pokiaľ výsledky prešetrovania zabezpečené ministrom spravodlivosti alebo generálnym prokurátorom nasvedčujú možnosti žiadosti vyhovieť, musí byť takáto žiadosť aj s príslušným materiálom predložená prezidentovi.

Ustanovenia § 366 ods. 2 a § 367 Tr. por. nemôžu byť v rozpore s čl. 102 písm. i) ústavy, pretože tieto ustanovenia Trestného poriadku neumožňujú ministrom spravodlivosti alebo generálnemu prokurátorovi ani sčasti vykonať právomoci v tomto článku predpokladané.

V tejto súvislosti predseda Najvyššieho súdu Slovenskej republiky poukazuje na to, že prezident republiky vyhlási amnestiu a rozhodnutie o účasti a miera účasti je na súde, ktorý rozhodol v prvom stupni (veta prvá § 368 Tr. por.). Rozhodnutie súdu, v tomto prípade z úradnej povinnosti, je vždy rozhodnutím deklaratívnym a nie konštitutívnym, pričom súd negatívne rozhodnutia nevydáva, a to ani na návrh. Fakticky aj v tomto prípade vôľu prezidenta realizuje iný orgán, a to orgán súdnej moci na základe zmocnenia zákonom. Podotýka, že ústava v čl. 102 písm. i) ani v žiadnom inom článku *expressis verbis* neurčuje, že prezident republiky musí sám nezastupiteľne bezdôvodnú žiadosť o udelenie individuálnej milosti zamietnuť.

Predseda Najvyššieho súdu Slovenskej republiky dospel k názoru, že prezident republiky oprávnene preniesol právomoc týkajúcu sa udelenia

individuálnej milosti na ministra spravodlivosti a generálneho prokurátora, a to Rozhodnutím prezidenta Slovenskej republiky z 3. mája 1993.

Argumentáciu generálneho prokurátora, že podľa čl. 47 ods. 2 ústavy má účastník na základe zásady rovnosti právo, aby o jeho veci rozhodol kompetentný subjekt, nemá podľa predsedu najvyššieho súdu logické opodstatnenie, lebo pri splnomocnení iného štátneho orgánu časťou právomoci prezidenta vykonáva práve tento orgán vôľu prezidenta, teda kompetentného subjektu.

Predložený návrh generálneho prokurátora na začatie konania pred ústavným súdom predseda Najvyššieho súdu Slovenskej republiky nepovažoval teda za dôvodný.

II.

Podľa čl. 102 písm. i) ústavy „prezident udeľuje amnestiu, odpúšťa a zmierňuje tresty uložené trestnými súdmi a nariaďuje, aby sa trestné konanie nezačínalo, alebo aby sa v ňom nepokračovalo, a zahládza tresty“.

Podľa ustanovenia § 367 ods. 2 Trestného poriadku: „Prezident republiky určuje, v ktorých prípadoch môže generálny prokurátor alebo minister spravodlivosti konania o žiadosti o milosť vykonať a bezdôvodné žiadosti zamietnuť.“

Podľa ustanovenia § 367 Trestného poriadku, nazvaného „konanie o udelení milosti“, v prípadoch uvedených v § 366 ods. 2 Trestného poriadku vykonáva konanie a bezdôvodnú žiadosť zamietá:

- a) pred podaním obžaloby generálny prokurátor, ktorý môže tiež nariadiť, že sa trestné stíhanie zatiaľ nezačne, alebo sa v začatom trestnom stíhaní nepokračuje a obvinený sa prepustí z väzby, a to až do času, keď bude žiadosť o milosť vybavená,
- b) po podaní obžaloby minister spravodlivosti, ktorý môže tiež nariadiť, aby sa v trestnom konaní zatiaľ nepokračovalo a obvinený sa prepustí z väzby, alebo

výkon trestu sa odloží alebo preruší, a to až do času, keď bude žiadosť o milosť vybavená.

Rozhodnutím zo dňa 3. mája 1993 prezident republiky splnomocnil generálneho prokurátora a ministra spravodlivosti, aby v rozsahu svojich právomocí vykonávali konanie týkajúce sa žiadosti o milosť a bezdôvodné žiadosti zamietali s výnimkou:

- 1/ žiadosti páchatel'ov trestných činov podľa prvej hlavy osobitnej časti Trestného zákona, trestných činov genocídy, podpory a propagácie hnutí smerujúcich k potláčaniu práv a slobôd občanov a tých trestných činov, o ktorých v prvom stupni rozhoduje vyšší vojenský súd;
- 2/ žiadosti páchatel'ov stíhaných pre trestný čin, za ktorý možno podľa osobitnej časti Trestného zákona uložiť výnimočný trest a páchatel'om, ktorým bol právoplatne uložený trest odňatia slobody na doživotie;
- 3/ žiadosti matiek, ktoré sa starajú najmenej o tri deti mladšie ako pätnásť rokov;
- 4/ žiadosti osôb trpiacich na nevyliciteľnú chorobu bezprostredne ohrozujúcu život;
- 5/ ďalších žiadostí o milosť, u ktorých si v jednotlivých prípadoch rozhodnutie vyhradil.

Toto rozhodnutie, podľa názoru ústavného súdu, predstavuje prenesenie výlučnej právomoci prezidenta republiky na ministra spravodlivosti a generálneho prokurátora, ktorým umožňuje po zabezpečení podkladov rozhodnúť negatívne, t.j. bezdôvodnú žiadosť zamietnuť. Toto rozhodnutie, keďže umožňuje nielen zabezpečiť podklady a ich vyhodnotenie, ale aj prijať negatívne rozhodnutie vo veci, prekračuje rámec vzájomnej pomoci a súčinnosti s generálnym prokurátorom a ministrom spravodlivosti. Ako uviedol ústavný súd vo veci I. ÚS 7/96: „Ústavná zásada spolupráce jednotlivých zložiek výkonnej moci Slovenskej republiky preto stanovuje záväzok ich spolupôsobenia pri výkone ústavných právomocí, pokiaľ ich uplatnenie jednou z nich je predpokladom (nevyhnutnou podmienkou) pre uplatnenie ústavnej právomoci druhej z nich alebo pre reálne naplnenie jej obsahu.“.

Možnosť rozhodovania, aj keď len v negatívnom vyjadrení, nemožno považovať za spolupôsobenie pri realizácii kompetencií, ale za rozhodovanie a tým za zásah do výlučnej ústavnej kompetencie iného štátneho orgánu.

Ako uviedol ústavný súd už vo svojom rozhodnutí z 31. októbra 1996 vo veci I. ÚS 61/96: „Pokiaľ ide o konanie prezidenta Slovenskej republiky o žiadosti o udelenie milosti, toto netvorí predmet osobitnej ústavnej úpravy (odlišnej od samotného čl. 102 písm. i) ústavy) a ani zákonnej úpravy. Hoci štvrtá časť Trestného poriadku (Niektoré úkony súvisiace s trestným konaním) vo svojej dvadsiatej druhej hlave (Udelenie a použitie amnestie) pod ustanovením svojho § 366 hovorí o udelení milosti, neupravuje samotný postup prezidenta Slovenskej republiky v tom konaní o udelení milosti, uskutočnenie ktorého si vyhradil. Postup prezidenta republiky pri udelení milosti neupravuje ani žiadne ďalšie ustanovenie Trestného poriadku.“

Prezident republiky je štátny orgán, a to orgán výkonnej moci. Ústava konkrétnym rozdelením právomocí a kompetencie medzi vládu a prezidenta vyjadřila vnútorné rozdelenie moci v rámci výkonnej moci.

Nemožno súhlasiť s názorom navrhovateľa, ktorý postup pri vybavovaní žiadosti o milosť porovnáva s postupom pri trestnom konaní. Konanie o milosti nie je súčasťou trestného konania. Trestný poriadok na túto skutočnosť reaguje, keď vo svojom členení tento postup charakterizuje ako „niektoré úkony súvisiace s trestným konaním“. Trestný poriadok ukladá povinnosť orgánom činným v trestnom konaní, včítane súdu, vo veci konať a rozhodnúť. Orgány činné v trestnom konaní sú povinné, či už ide o vyšetrovateľa, prokurátora alebo predsedu senátu, vo veci osobne konať a prijať i rozhodnutie. Tento postup je však rozdielny od práva prezidenta republiky udeľovať milosť podľa čl. 102 písm. i) ústavy.

Právo prezidenta republiky udeľovať amnestiu, zmierňovať tresty uložené súdmi a nariaďovať, aby sa trestné konanie nezačínalo, alebo aby sa v ňom nepokračovalo, a zahladzovať tresty bolo tradične označované za osobné

a neprenosné právo prezidenta. To znamená, že ak funkciu prezidenta, resp. úrad prezidenta nevykonával prezident, toto právo zaniklo.

Podľa čl. 105 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v prípade, ak prezident nie je zvolený, alebo ak sa funkcia prezidenta uvoľní a ešte nie je zvolený nový prezident, alebo ak bol zvolený nový prezident, ale ešte nezložil sľub, alebo ak prezident nemôže svoju funkciu vykonávať pre závažné dôvody, výkon funkcie podľa čl. 102 písm. i) ústavy prináleží vláde Slovenskej republiky. Udeľovanie milosti prezidentom je ústavou umožneným vstupom prezidenta republiky, ako orgánu výkonnej moci do moci súdnej, ale aj do sféry činnosti orgánov prípravného konania.

Konanie o udelení milosti nepredstavuje ďalší stupeň trestného konania, pretože v druhom stupni nastupujú opravné prostriedky. Trestný proces pozná aj mimoriadne opravné prostriedky, ktoré smerujú k minimalizácii chybných (nezákonných) rozhodnutí.

Prezident republiky ako štátny orgán môže v súlade s čl. 2 ods. 2 ústavy konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon, a to i vo veciach podľa čl. 102 písm. i) ústavy. Toto právo prezidenta, podľa citovaného článku, je osobné a nie je možno delegovať ho na iné orgány štátu. Právo rozhodovať o udelení alebo neudelení milosti je výlučným oprávnením hlavy štátu.

Rozhodovanie o žiadosti o milosť nepredstavuje ďalší stupeň trestného konania. Milosť je autonómnou od trestného konania, jeho priebehu a výsledkov, nezávislou ústavnou inštitúciou. Na výkon práva milosti sa viažu iné hodnoty, ktoré sú rozhodujúce pre posúdenie vo veci samej na súde. Táto skutočnosť je základom presvedčenia, že vedľa práva (kritérií spravodlivosti viny a trestu atď.) existujú ešte iné hodnoty, ktoré sa môžu niekedy uplatniť aj v rozpore s obsahom formálneho právneho poriadku. Udeľovanie milosti sa nesmie stať pravidlom, pretože by išlo o zrušenie alebo zmenu zákona, ktorá zmena prináleží moci zákonodarnej. Udeľovanie

milosti nie je súčasťou základných práv a slobôd a nejde ani o právny inštitút, na ktorý by si občan Slovenskej republiky mohol nárokovať.

Keďže občan dôveruje v uplatnenie vyšších hodnôt, dôveruje hlave Slovenskej republiky, tak sa na ňu obracia v očakávaní jej pozitívneho rozhodnutia.

Ustanovenia § 366 ods. 2 a § 367 Tr. por. umožňujú v konaní o milosti vstup do tohoto procesu ďalším orgánom, a to predstaviteľom iného orgánu výkonnej moci a orgánu prokuratúry.

Podľa názoru ústavného súdu takýto postup umožňuje aj dvojaké, diametrálne rozdielne rozhodnutie. V prípade, keď minister spravodlivosti alebo generálny prokurátor zamietne žiadosť ako bezdôvodnú, môže následne prezident republiky podľa svojej voľnej úvahy milosť udeliť.

V danom prípade nastáva situácia, že minister spravodlivosti alebo generálny prokurátor vykonáva celé konanie o zistení splnenia podmienok na udelenie milosti a negatívne rozhodne o žiadosti samotnej.

Závažným zásahom do trestného konania je možnosť ministra spravodlivosti, ako orgánu štátnej správy súdov, nariadiť po podaní obžaloby, aby sa v trestnom konaní zatiaľ nepokračovalo a obvinený sa prepustí z väzby, a to až do času, keď bude žiadosť o milosť vybavená. Tým principiálne vstupuje do pôsobnosti súdnej moci. To isté sa týka možnosti ministra spravodlivosti odložiť výkon trestu alebo tento výkon prerušiť, a to až do času vybavenia žiadosti o milosť.

Vychádzajúc z čl. 102 písm. i) ústavy nemožno dospieť k názoru, že prezident republiky je oprávnený rozhodovať len kladne: „udeľuje amnestiu, zmierňuje tresty, nariaďuje, aby sa trestné stíhanie nezačalo, alebo aby sa v ňom nepokračovalo, a zahládza tresty ...“. Z logického, vecného i gramatického výkladu vychádza záver, že aj v prípade udelenia amnestie ide o rozhodovanie štátneho orgánu, ktoré môže byť kladné alebo záporné. Podľa názoru ústavného súdu súčasťou a výsledkom

rozhodovacej činnosti prezidenta republiky je jeho právo rozhodovať o udelení milosti tak kladne, ako aj záporne. Právo prezidenta rozhodovať kladne aj záporne o žiadosti o milosť, podľa názoru ústavného súdu, nemožno delegovať na iný štátny orgán. Za také delegovanie právomoci ústavný súd považuje rozhodnutie prezidenta zo dňa 3. mája 1993, ktorým umožnil ministrovi spravodlivosti a generálnemu prokurátorovi bezdôvodné žiadosti o milosť zamietat'. Tým im umožnil vo veciach konania o milosť negatívne rozhodnúť.

Postup prezidenta a na základe jeho rozhodnutia aj ministra spravodlivosti a generálneho prokurátora v konaní o žiadosti o milosť možno rozdeliť na dve časti. Prvá časť obsahuje prípravu a zabezpečenie podkladov na rozhodovanie. V druhej časti sa tieto podklady vyhodnocujú a rozhoduje sa buď kladne alebo záporne.

Ústavný súd už v roku 1995 v rozhodnutí č. PL. ÚS 22/95 vyslovil právny názor, že právomoc prezidenta republiky upravená v čl. 102 písm. i) ústavy je viazaná na osobu prezidenta a tento svoju právomoc nesmie delegovať na iný orgán.

Vychádzajúc z tohoto právneho názoru ústavného súdu, teda ak právna norma nižšej právnej sily umožňuje takéto delegovanie, taký zákon nie je v súlade s čl. 102 písm. i) v spojení s čl. 2 ods. 2 ústavy, pokiaľ umožňuje negatívne rozhodovanie o milosti. Len v prípade, že by ústava výslovne umožňovala prezidentovi republiky svoju právomoc delegovať na iný subjekt, táto právomoc by mohla byť delegovaná príslušnému subjektu aby mala ústavné opodstatnenie.

Ústavný text čl. 102 písm. i) takúto delegáciu neumožňuje. Z tohoto dôvodu ustanovenie § 366 ods. 2 Trestného poriadku nie je v súlade s čl. 102 písm. i) v spojení s čl. 2 ods. 2 ústavy, podľa ktorého štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

Ustanovenie § 367 Trestného poriadku nie je v súlade s čl. 102 písm. i) v spojení s čl. 2 ods. 2 ústavy z toho dôvodu, že umožňuje delegovanie právomoci prezidenta na iný orgán, ktorý tak vstupuje do rozhodovacej činnosti iného orgánu.

Na druhej strane sa ústavný súd nestotožnil s názorom navrhovateľa, ktorý videl v citovaných ustanoveniach Trestného poriadku i porušovanie čl. 12 ods. 1 ústavy a čl. 13 ods. 3 ústavy. Napokon porušenia ústavy ani bližšie na ústnom pojednávaní zástupca navrhovateľa nekonkretizoval.

Citované ustanovenie, podľa názoru ústavného súdu, treba chápať v súvislosti s ods. 2 toho istého článku, podľa ktorého „medze základných práv a slobôd možno upraviť za podmienok ustanovených touto ústavou len zákonom“.

Zákonné obmedzenia, ktoré má uvedený článok na mysli, musia platiť rovnako na všetky prípady, ktoré spĺňajú ustanovené podmienky, avšak musí ísť o zákonné obmedzenia základných práv a slobôd. Keďže žiadosť o milosť základným právom nie je, nemožno v požadovanej súvislosti o porušení tohoto článku uvažovať.

Aj ustanovenie čl. 12 ods. 1 ústavy sa vzťahuje na základné práva a slobody. Jeho konkretizáciou sú však už samotné ustanovenia ústavy, osobitne čl. 46 ods. 1 a navrhovateľom citovaný čl. 47 ods. 2 a 3 ústavy.

Podľa názoru ústavného súdu rovnosť účastníkov v konaní neznamena iba rovné postavenie, t.j. rovnosť i možnosť využitia práva účastníkmi konania v tom istom konaní. Táto ústavná zásada znamená i to, že vo všetkých vecne rovnakých prípadoch sa bude k účastníkovi konania pristupovať rovnako. Uvedený názor zaujal ústavný súd v náleze publikovanom pod č. 286 zo dňa 12. 9. 1996.

Prezident republiky v časti delegoval právomoc na ministra spravodlivosti i generálneho prokurátora. Tieto orgány v rozsahu svojich právomocí mali vykonávať konanie týkajúce sa žiadosti o milosť a bezdôvodné žiadosti zamietat'. Táto samotná skutočnosť nemôže byť dôvodom na nesúlad s čl. 47 ods. 3 ústavy z dôvodu, že sa toto splnomocnenie vzťahuje rovnako na všetky žiadosti o milosť, a teda nevyklučuje žiadnu skupinu účastníkov z tohoto postupu. Z uvedených dôvodov ústavný súd

vyhovel len tej časti návrhu navrhovateľa, v ktorej požadoval vyslovenie nesúladu s čl. 2 ods. 2 a čl. 102 písm. i) ústavy.

Nemožno akceptovať názor navrhovateľa, že ide o porušenie čl. 1 ústavy, podľa ktorého Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát. Neviaže sa na nijakú ideológiu ani náboženstvo.

Porušenie citovaného článku malo by prichádzať do úvahy najmä vtedy, ak nejestvujú konkrétnejšie ustanovenia ústavy, ktorých porušenia sa možno dovolať. Pri absencii týchto ustanovení je možnosť skúmať obsah pojmov demokratický a právny štát. Podľa názoru ústavného súdu takýto právny stav nenastal, a preto ani v tomto bode návrhu nevyhovel.

V ostatných častiach návrhu nesúlad nezistil a návrhu nevyhovel.

Neplatnosť ustanovenia § 366 ods. 2 a ustanovenia § 367 zákona č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (Trestný poriadok) v znení neskorších predpisov vzniká v zmysle čl. 152 ods. 2 ústavy deväťdesiatym dňom po uverejnení rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky.

P o u č e n i e: Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

Vyhlásené v Košiciach 30. júna 1998